

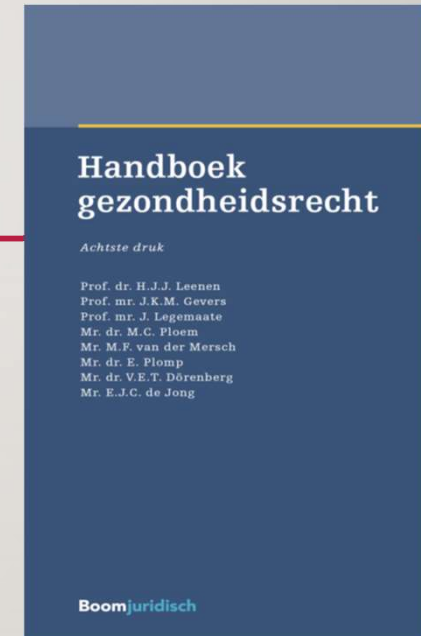
DE TAAK EN MACHT (?) VAN DE RECHTER IN HET GEZONDHEIDSRECHT

PROF. MR JOHAN LEGEMAATE,
ANTWERPEN, 24 SEPTEMBER 2022

MIJN PERSPECTIEVEN

- Hoogleraar gezondheidsrecht
- Hoofdredacteur Handboek Gezondheidsrecht NL
- Tucht rechter (Centraal Tuchtcollege) en strafrechter (medische kamer Hof Den Bosch)

DE PLAATS VAN DE RECHTER

- Het primaat van de wetgever > de rechter past de wet toe
- Terughoudende opstelling van de rechter mbt beleid en politiek
- Beleidskeuzen overheid/wetgever in beginsel voor de rechter leidend
- Maar wel steeds vaker: toetsing door rechter aan internationale normen
- Discussie in Nederland: opheffen 'toetsingsverbod'
- Rechterlijk activisme: de rechter op de stoel van de wetgever?

RECHTERLIJK ACTIVISME (!?)

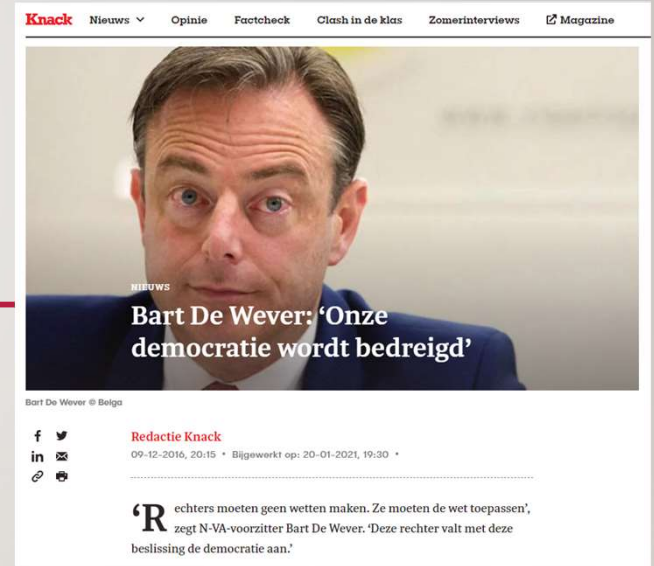

1 juli 2022 [Print dit artikel](#)

Hoe het Urgenda-arrest binnen de Hoge Raad werd voorgekoekt

Door **Redactie**

De wereld heeft "behoefte aan juridisch activisme". Met name op klimaatgebied. Dat verkondigde de advocaat-generaal (AG) bij de Hoge Raad, mr. Jaap Spier, in 2016. Op dat moment liep de Urgenda-zaak al. De rechtbank had er op 24 juni 2015 uitspraak over gedaan en het gerechtshof Den Haag zou het op 10 oktober 2018 bekrachtigen. Bovendien zou de Hoge Raad na een positief advies van plv. procureur-generaal Frans Langemeijer en advocaat-generaal Mark Wissink - collega's van Spier - met het Urgenda-arrest de overwinning compleet maken. Achteraf blijkt actiegroep Urgenda dus op alle niveaus van de rechter vrij baan gekregen te hebben. Juridisch was het zeilen bij mooi weer. Maar hoe kwam dat?

DE RECHTER IN HET GEZONDHEIDSRECHT

- De civiele rechter (geschillen over overeenkomsten, medische aansprakelijkheid) > *enkele honderden zaken per jaar (schadeclaims meestal afgedaan door de verzekeraar)*
- De bestuursrechter (besluiten overheid mbt vergunningen, geschillen over tarieven, besluiten van toezichthouders e.d.) > *enkele honderden zaken per jaar*
- De strafrechter: strafzaken tegen zorgverleners en zorginstellingen mbt (gebreken in) de zorgverlening > *5-10 zaken per jaar*
- De tuchtrechter in de gezondheidszorg > *ruim 1000 zaken per jaar (NB: t/m 2019 ruim 1600 zaken per jaar)*

MEERDERE RECHTERLIJKE PROCEDURES IN DEZELFDE ZAAK (SAMENLOOP)

- Diverse combinaties komen voor: tuchtrecht en civiel recht, tuchtrecht en strafrecht, strafrecht en bestuursrecht etc
- Waken voor cumulatie van punitieve maatregelen (una via beginsel)
- Wat is de meest voor de hand liggende procedure?
- Gerechtshof Den Bosch 19 juli 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:2406:

Evident is dat artsen tijdens de uitoefening van hun beroep voortdurend beslissingen moeten nemen terwijl sprake is van meerdere onzekere factoren en het in beginsel ongewenst is aan de in dat kader genomen beslissingen strafrechtelijke consequenties te verbinden. Het hof hecht er belang aan op te merken dat voorkomen moet worden dat artsen zich door de vrees voor strafrechtelijke vervolging niet meer vrij voelen te doen wat zij in het belang van hun patiënt achten. Anderzijds kunnen zich omstandigheden voordoen, zoals de aard en de duur van het handelen van een arts, die strafrechtelijke bemoeienis met medisch handelen kunnen rechtvaardigen. In deze zaak gaat het om

PROEFPROCESSEN (IN NL: HULP BIJ ZELFDODING EN ABORTUS)

Kern van de zaak

1. Deze zaak draait om het meest wezenlijke aspect van het menselijk bestaan: het leven zelf, de wijze waarop men dat leeft en de wijze waarop men afscheid van dat leven neemt. Namens de Coöperatie Laatste Wil ("CLW") en 32 individuele Eisers wordt uw rechtbank een oordeel gevraagd over de vraag of de overheid haar burgers een menselijk levenseinde in eigen regie mag onthouden.
2. Namens Eisers c.s. zal worden betoogd dat uit het algemeen persoonlijkheidsrecht en uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens het recht voortvloeit op zelfbeschikking over leven en levenseinde. Het vrijwillig en weloverwogen beslissend individu heeft het fundamentele recht zelf te beschikken over de vraag of, het moment waarop en de manier waarop hij zijn eigen leven beëindigt. Die beslissing moet bovendien samen met dierbaren kunnen worden genomen en worden beleefd. De Staat maakt dit evenwel onmogelijk, doordat hij hulp bij zelfdoding strafbaar stelt, de toegang tot een veilig laatstewilmiddel beperkt, betrokkenen vervolgt en naasten criminaliseert wanneer zij hulp verlenen. Dat maakt dit fundamentele zelfbeschikkingsrecht tot een schijnrecht. In onderhavige zaak wordt uw rechtbank verzocht aan deze misstand een einde te maken door voor recht te verklaren dat de Staat onrechtmatig handelt door het verbod op hulp bij zelfdoding en het verschaffen van middelen daartoe onverkort in stand te laten en te handhaven.

ECLI:NL:GHDHA:2019:211

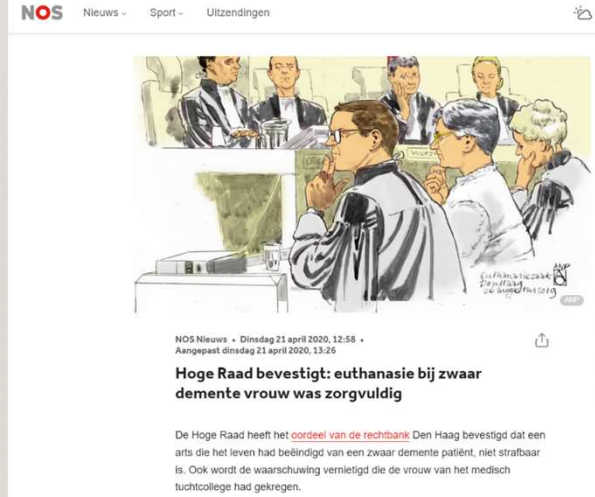
Instantie	Gerechtshof Den Haag
Datum uitspraak	12-02-2019
Datum publicatie	12-02-2019
Zaaknummer	200.230.983/01
Rechtsgebieden	Civiel recht
Bijzondere kenmerken	Hoger beroep
Inhoudsindicatie	Staatsaansprakelijkheid; overtijdbehandeling door huisartsen; artikel 296 Sr; Wet afbreking zwangerschap; geen onrechtmatig mededelen van standpunt over strafbaarheid van overtijdbehandeling door Inspectie voor de Gezondheidszorg; bevoegdheid minister, strafrechter, wetgever.

DE TAAK VAN DE RECHTER (I)

- **Het interpreteren van de wet**
- Belangrijke rol, met name ook mbt open normen
- Bijvoorbeeld art. 7:453 BW: “zorg goed hulpverlener”
- Bijvoorbeeld art. 2 Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz): “recht op goede zorg”

The screenshot shows a news article from nrc.nl. The title is 'Verplichte anticonceptie mag niet op basis van huidige wet'. The author is Georgla Oost, dated 2 september 2022, with a reading time of 2 minutes. The article text states: 'Jeugdzorg Het opleggen van anticonceptie is volgens de advocaat-generaal in strijd met het recht op bescherming van lichamelijke integriteit en het zelfbeschikkingsrecht.'

The screenshot shows a news article from NOS Nieuws. The title is 'Hoge Raad bevestigt: euthanasie bij zwaar demente vrouw was zorgvuldig'. The article is dated Dinsdag 21 april 2020, 12:58, and was updated on Dinsdag 21 april 2020, 13:26. The text states: 'De Hoge Raad heeft het oordeel van de rechtbank Den Haag bevestigd dat een arts die het leven had beëindigd van een zwaar demente patient, niet strafbaar is. Ook wordt de waarschuwing vernietigd die de vrouw van het medisch tuchtcollege had gekregen.'

DE TAAK VAN DE RECHTER (2)

- Voorzien in rechtsnormen als wetgeving ontbreekt of ontoereikend is
- Cruciale functie voorafgaand aan de wetgevingsgolf vanaf 1995 (daarvoor: patiëntenrechten waren rechtersrecht)
- Maar ook nu: maatschappelijke en medisch-technologische ontwikkelingen gaan vaak sneller dan de wetgever kan bijhouden > beroep op de rechter

DE TAAK VAN DE RECHTER (3)

- **Het toepassen van internationale rechtsnormen in het nationale recht**
- Denk aan EVRM, Biogeneeskundeoverdrag, VN-verdragen over rechten van kinderen en mensen met een beperking, regelgeving EU etc etc
- Impact van internationale regulering op nationale recht was altijd al aanzienlijk (bijv. jurisprudentie EHRM en Hof van Justitie), maar neemt nog steeds toe
- Directe werking, maar ook toepassing door nationale rechter
- Rechter kan onderdelen nationaal recht buiten werking stellen

DE TAAK VAN DE RECHTER (4)

- Bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van zorg
- Primaire doelstelling van het tuchtrecht
- Over inhoudelijke normen (goede zorgverlening), maar ook over positie en verantwoordelijkheden patiënt en zorgverlener

Home > Kennis > Artikelen

CTG geeft duidelijkheid over gebruik patiëntgegevens bij verweer in klachtenprocedures

Mogen patiëntgegevens worden gebruikt door een zorgverlener voor het voeren van verweer in een klachtenprocedure, niet zijnde een tuchtprocedure? De KNMG-richtlijn 'Omgaan met medische gegevens' van april 2021 zegt hierover dat voor het gebruik van patiëntgegevens in het kader van het verweer bij een klachtencommissie of een geschilleninstantie expliciete toestemming van de patiënt is vereist. Het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg ziet dit anders, zo blijkt uit zijn uitspraak van 13 april 2022. In dit blog bespreek ik die uitspraak en de implicaties daarvan voor u als zorgverlener. Mijn beschouwing bij de uitspraak treft u onderaan dit blog.

Markeer als favoriet Leestijd 7 minuten

DE TAAK VAN DE RECHTER (5)

- Het geldende recht laten aansluiten bij verander(en)de maatschappelijke opvattingen en ontwikkelingen
- Dat is vooral ook in de gezondheidszorg van belang, onder meer door snelle medisch-technologische ontwikkelingen die de wetgever niet kan bijhouden
- Kan soms grensverleggende jurisprudentie nodig maken

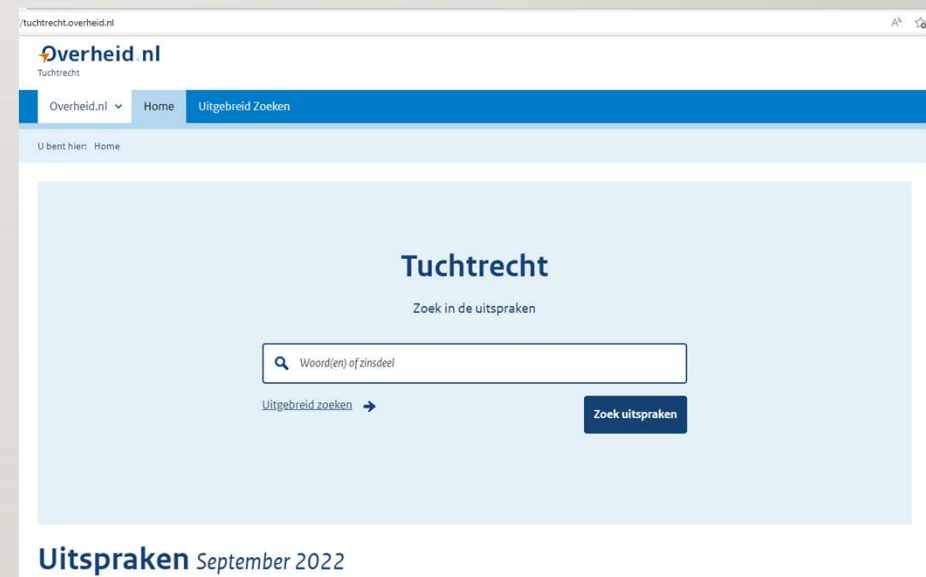

HEEFT DE RECHTER MACHT?

- De rechterlijke macht als aanduiding van een belangrijk onderdeel van de rechtsstaat; maar heeft de rechter ‘macht’?
- De rechter heeft in het rechtssysteem een belangrijke rol met betrekking tot de rechtsvorming en –ontwikkeling
- Naast en in aanvulling op de wetgever, en heel soms ‘contra legem’
- Rechtspraak is belangrijk bij interpreteren en toepassen van wetgeving, maar kan ook aanpassing van wetgeving noodzakelijk maken

DE VINDBAARHEID VAN RECHTERLIJKE UITSPRAKEN

- Online toegang (rechtspraak.nl, tuchtrecht.overheid.nl)

DE ONTSLUITING VAN DE JURISPRUDENTIE

- Omvang jurisprudentie gezondheidsrecht de afgelopen jaren sterk toegenomen
- Belangrijke rol voor de wetenschap, bijv. door thematische analyses
- Publicatie belangrijke uitspraken in vakbladen van zorgverleners en hun organisaties
- Jurisprudentie-tijdschriften: Gezondheidszorg Jurisprudentie (GJ)
- Tijdschrift voor Gezondheidsrecht NL: tweejaarlijkse thematische rechtspraakchronieken (tuchtrecht, aansprakelijkheidsrecht, mensenrechten, bestuursrecht, zorgverzekeringsrecht etc)
- Verwerking in handboeken

HET BELANG VAN HANDBOEKEN GEZONDHEIDSRECHT

HANDBOEK GEZONDHEIDSRECHT VOLUME I (TWEDE EDITIE) (GEBONDEN)

Thierry Vansweevelt, Filip Dewallens
Verschijnt september 2022 | 1720 blz.

De tweede editie van het Handboek Gezondheidsrecht geeft een globaal overzicht van het gezondheidsrecht. Het Handboek gezondheidsrecht bestaat uit 2 apart verkrijgbare volumes. Volume I focust op het zorgaanbod en het statuut van de zorgverleners.

HANDBOEK GEZONDHEIDSRECHT VOLUME II (TWEDE EDITIE) (GEBONDEN)

Thierry Vansweevelt, Filip Dewallens
Verschijnt september 2022 | 1808 blz.

De tweede editie van het Handboek Gezondheidsrecht geeft een globaal overzicht van het gezondheidsrecht. Het Handboek gezondheidsrecht bestaat uit 2 apart verkrijgbare volumes. In Volume II van het handboek worden de rechten van patiënten tijdens de levensloop van de persoon gevolgd: van embryo tot lijk.

HANDBOEK GEZONDHEIDSRECHT SET VOL I EN II (TWEDE EDITIE)

Thierry Vansweevelt, Filip Dewallens
Verschijnt september 2022 | 3528 blz.

Het *Handboek Gezondheidsrecht* is een uniek en alomvattend opus magnum waarin de positie van de zorgverlener, niet alleen t.a.v. de patiënt, maar ook t.a.v. alle andere zorgverleners, de andere beroepsbeoefenaars, de gezondheidszorginstellingen én de overheid aan bod komt, en dit op een zéér grondige wijze.

CONCLUSIES

- De betekenis van rechtspraak op het gebied van het gezondheidsrecht is traditioneel al groot, en is de laatste jaren alleen maar toegenomen
- Met rechtspraak die louter de wet volgt komen we er niet meer; daarvoor is de samenleving te ingewikkeld geworden, gaan de ontwikkelingen te snel en is het recht te veelzijdig (waaronder verhouding nationaal-internationaal)
- Rechter moet voorzichtig blijven met uitspraken die verder gaan dan de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever of de letter van de wet, maar soms is grensverleggende rechtspraak nodig
- Toegankelijkheid en ontsluiting jurisprudentie van groot belang (onder meer door handboeken)

AUTEURS EN UITGEVER VAN DE NIEUWE EDITIE VAN
HET BELGISCHE HANDBOEK GEZONDHEIDSRECHT:

